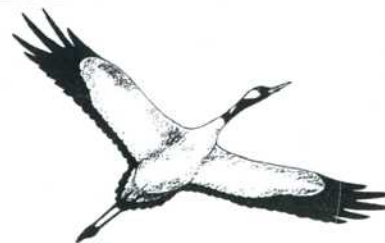

foto: Bogdan Persson

Bokstaven Rättvik • 00-13869

Fåglar i Leksand

En tidskrift från Leksands fågelklubb

Nr 3 År 2000

Pris: 30kr

www.fagelklubben.leksand.nu

Redaktionen

Ansvarig utgivare:

Redaktör/ Layout

Lars Nilsson 0247- 333 92

Västannor 20671

793 50 Leksand

E-mail: lars.n@ebox.tninet.se

Redaktion:

Bogdan Persson 0247- 154 76

Sören Stenberg 0247- 349 93

Maria Bergsten 070-5451061

Adressändringar:

Henry Pollack 0247- 40964

Klockarvägen 4

793 41 Insjön

E-mail: zyx693p@tninet.se

Utgivning och medlemskap

Tidskriften utges av Leksands fågelklubb och utkommer med 4 nummer per år, därav 2 tidningar och 2 programblad.

Tidningen, Pris:30kr. Medlemmar erhåller tidskrifterna utan extra kostnad.

Medlemskap i Leksands fågelklubb kostar 100 kr/år.

Familjemedlemmar och ungdomar (20 år eller yngre) betalar 30 kr/år

Avgiften sätts in på

Pg. 438 26 34-6 eller

Bg. 456- 4373

c/o Leksands fågelklubb.

Innehåll

3. Ledare.
4. En örn på turné
6. Pilgrimsfalken häckar åter i Dalarna
9. Flodpärlmusslor i Sångån
10. Siljansnäs natur
12. Örnvintern 99/00
14. Projekt Pilgrimsfalk i Norrbotten
16. Kikaren har noterat...
17. Sen sist från Insjön.....
18. Fågelinventering i "Sumpskogsområdet"
20. Övervintrande andfåglar i Österdalälven
23. Över stock och sten...
24. 5 frågor
25. Gjus framtid
26. Selma har återvänt
28. Leksandshanen tillbaka.
29. Nya medlemmar
30. Ugglor i Leksand
34. Verksamheten vid Hornborgasjön
36. Min resa med Leksands fågelklubb.....
36. Historien bakom bilden
38. Gryssenstugan
39. Organisation

Ledare

Någon sa att hösten skulle bli färglös....

Istället blev det en solig färgsprakande kompensation för den regniga sommaren. Personligen har jag, som alla höstar, roat mig med att söka upp platser med riklig lövförna. Det är underbart att sparka runt i lövhögarna. Lönn är favoriten, de ger bästa "fluffen"!

Än mer färgstark har min tillvaro blivit tack vare fågelklubben.

Som nybliven aktiv i en av sveriges största och mest välrenommerade klubbar vill jag varmt rekommendera fler medlemmar att ta ett steg till. Delta i någon programpunkt, hjälp till i något projekt, följ med på en resa.... Utbudet är stort!

Det finns en genuint trevlig tradition i klubben att ta väl vara på alla som vill delta, oavsett ålder och kunskapsnivå. Den varma gemenskap och de aktiviteter jag har fått vara med om täcker upp det mesta vad gäller mina krav på upplevelser, kunskaps- och socialt utbyte

(humorn står alltid på lur). Klubben är "besjälad" och en av orsakerna står nog att finna i målsättningen, se närmare beskrivning i detta nummer. Man jobbar GEMENSAMT med PRAKTISKT ARBETE för fåglarna. Som på köpet blir naturvård som gagnar många fler....osv. Inte minst viktig är den lokalkännedom många människor får genom att vara ute. Vad har då det för betydelse då? Jo den känsla och kännedom man får för sin omgivning skapar engagemang.

Och DET behövs i många sammanhang.

Med tanke på vilken variation det är på de olika programpunkterna och på projekten så finns det något som passar alla. Eftersom ett syfte med aktiviteterna är att ha trevligt och bara göra sådant man känner för är det alltså riskfritt att ge sig längre in i verksamheten!

Trevlig läsning och hoppas vi syns!

Maria Bergsten

Omslagsbild: Pilgrimsfalk, *Falco peregrinus*

Foto: Bogdan Persson

ISSN: 1402-5523

En örn på turné

Bogdan Persson

Trots att havsörnsstammen är på frammarsch i stora delar av landet, så är kungsörnar fortfarande en mycket ovanlig syn i Siljansbygden. Medan ett 40-50-tal kungsörnar besöker åteln vintertid, så uppträder havsörnen oftast med endast en eller två individer.

Medan ett tiotal ringmärkta kungsörnar har blivit avlästa genom åren finns det endast en havsörn, av de som syns till vid åteln, vars identitet vi känner till.

Likväl är just denna örn den enda som även har blivit sedd och avläst vid någon annan åtel i Norden. Faktiskt på ytterligare 3 åtlar... Ända sedan kläckningen 1993 i Lappland, har örnhonan observerats varje vinter vid någon eller några åtlar.

Vi har lyckats få tag i bilder på örnen, tagna av olika fotografer vid olika åtlar som den besökt.

Observera hur dräkten ändras med åren...

Här följer örnhonan Helgas historia:

"Jag fick mina ringar medan jag fortfarande satt i boet intill brorsan. En hemsk upplevelse, men det visade sig att farbror bara ville känna på mig och ge mig två fina ringar. Utan dessa skulle ingen känna igen mig sedan jag blivit stor... Det är jag som bröstar upp mig, medan brorsan trycker..."

(foto: Björn Helander, den 23/6-93)

"Hm... kan det här vara något man äter? Redan första vintern hittade jag till ett ställe där människor lägger ut mat. Vet inte hur jag hade klarat min första vinter utan detta... Dalsland var det förlovade landet..."

(foto: Sture Orrhult, Dals Ed vårvintern -94)

"Fast, det var mestadels i Dalsland jag tillbringade vintrarna, särskilt då jag var yngre. Här i fjärde vinterdräkt "

(foto: Sture Orrhult, Dals Ed den 7/12-96)

(Den tredje vårvintern var jag i norra Finland och jag trivdes verkligen kring Rovaniemi... Jag blev avläst, den 2/5-96 " tyvärr ingen bild).

"Den sjätte vintern hittade jag till en åtel i Värmland! Är jag inte vacker? Hannarna börjar i alla fall uppvakta mig. "

(foto: Anders Hansson, Karlstad den 10/2-99)

"Självfallet var jag tillbaka här även följande vinter. Visste ännu inte att sådana ställen finns lite här och var i min stora värld. "

(foto: Sture Orrhult, Dals Ed den 22/12-94)

"Leksingarna tror att de sett mig här redan vintern innan, fast de har inga bevis. Men, här är jag i alla fall i Leksand. Min femte vinter... Jag fick jaga iväg ett par stycken kungsörnar för att få äta. Det är därför jag ser lite mullig ut..."

(foto: Bogdan Persson, Leksand den 14/2-98)

"Sjunde vintern... Så var det dags att hälsa på Leksingarna igen... Efter ett par veckors vistelse här drog jag åter till Dals Ed. "

(foto: Pär Johansson, Leksand den 5/12-99)

Pilgrimsfalken häckar åter i Dalarna!

Bogdan Persson

Det var med stor förväntan man såg fram emot våren. Falken "Knut" (projektets första falk som återvänt till Dalarna), fick förra sommaren sällskap av en hona av halländsk härkomst. Det väckte mycket stora förhoppningar hos alla som varit inblandade i falkprojektet. Skulle Gagnef äntligen få en häckning? I så fall, Dalarnas första, sedan 1965...

Knut satt tyvärr ensam, medan våren obehagligt skred framåt. Måste erkänna att jag själv började misströsta en aning. April månad var långt gånget, då jag fick uppleva det kära återseendet med Selma (läs om henne i separat artikel). En tröst för själen..., men Knut satt likväl ensam.

Medan förväntningarna var riktade mot Knuts eget berg, kom "bombnedslaget" från ett helt annat håll... En av många inblandade falkspanare, Stig-Åke Svensson (miljövardschef inom länsstyrelsen) hittade den 22 april ett falkpar i Sätters kommun.

De låg redan och ruvade på 3 ägg! Man kunde knappt fatta att det var sant. Häckningen var knappast oväntad, men det var inte lätt att samla sina känslor. Drömmen hade blivit en sann dröm.. Stig-Åke var rätt man på rätt

plats. Klyschan platsar knappast bättre i något annat sammanhang. Han är personligen ansvarig för att utlysa fågelskyddsområden i länet. Det blev snabba ryck och redan samma kväll var saken avklarad, med allt vad det innebär... varningsskyltar och avspärningar runt branten samt nödvändiga papper. Bra jobbat Stig-Åke! Fågelskyddsområden är numera praxis på de allra flesta ställen där pilgrimsfalken häckar i landet.

Dagen därpå var de närmast inblandade på plats för att diskutera hur man skulle gå till väga. För att inte lämna något åt slumpen, organiserades bevakning av häckningen.

Lasse lyckades snart läsa av honans ringar. Hon var utsläppt 1998 på exakt samma brant där Knut väntade på sin hona. De hade faktiskt träffats där året då honan kläcktes. Nu

Foto: Andreas Wedman

Tre duniga falkungar, ca:21-dagar. Maria, Lars och Bror håller med säkra händer.

låg hon och ruvade, medan stackars Knut väntade ensam vid sin brant... fram till den 27 april.

Medan Sätters falkpar fängslade falkprojektets entusiaster, dök honan upp hos Knut! Skulle vi få två häckningar? Det första paret hade redan ruvat i en vecka. Knut hade inte särskilt mycket tid på sig att göra vad som göras bör. Likväl, ganska exakt tre veckor efter Säter, fick Gagnef sin kull! Tre tegelröda, fläckiga ägg... Lyckan var total.

Lasse och undertecknad hjälptes åt med att läsa av hannen i Säter. Det var en Leksandsfalk från lokal KL, och av samma årgång som Knut... 1996. Vi trodde nu att samtliga inblandade falkar var identifierade...

Säter fick så småningom tre ungar (två honor och en hane), medan Gagnef fick nöja sig med en hane, tre veckor senare. I samband med att man kollade kläckningsresultatet i Gagnef, fick jag tillstånd att sätta mig i gömsle för att fotografera falkarna. Snart kunde jag konstatera att Knut hade fått en ny hona! Det var därför hon var så sen.

En hona som redan etablerat sig vid berget, borde ha kommit på plats mycket tidigare. Den nya var från lokal KL i Leksand och var liksom Sätters hona två år gammal.

Samtliga falkungar märktes så småningom och kom på vingarna. Skyddsänglarna var på sin vakt i år.

Hur blev det med den årliga, så kallade, häckningen då? Nordens Ark vid Göteborg har från och med i år tagit över avelsprojektet. De håller på med att bygga upp en ny avelsstam och undvarade därför endast fyra ungar till Dalarna. Tunabygdens fågelklubb fick ta hand om dessa och samtliga fyra (hannar) klarade sig väl.

Årets nytillskott för länet blev således totalt 8 ungar. Sedan projektet i Dalarna startade 1994, har 59 falkar släppts ut. Fyra har kläckts. Ett dussintal har förolyckats på det ena eller andra sättet. Minst fem har kommit tillbaka och av dessa har 4 gått till häck-

ning. Dessutom har en hona från västkusten "invandrat" i fjol, men tyvärr inte återvänt i år. För de flesta utsläppta falkar vet man inget om deras öde. En del har säkerligen förolyckats, andra finns i livet. I år var det hannarna från 1996 och honorna från 1998 som gick till häckning.

Nästa år borde det bli tur för hannarna från 1997. Det året släpptes hela 14 falkar i länet. Det är inte utan att förväntningarna växer. Hur många häckningar blir det nästa år? Blir det några överhuvudtaget? Hur man svarar på dessa frågor beror på om man är pessimist eller optimist.

Själv hör jag till den senare skaran och tippar på 3 häckningar. Är det någon som tror på fler? Jag förlorar i så fall gärna ett vad med denne...

Foto: Lars Nilsson

Andreas Wedman på väg ner till bohyllan för att hämta ungarna till ringmärkning.

Natursnokarna fortsätter upptäcka naturen

Flodpärlmusslan förekommer i hela landet och är anpassad till strömmande näringsfattigt vatten. De kan bli uppåt 150 år gamla..

Foton: Lars Nilsson

Flodpärlmusslor i Sångån

Åsa Rydell

En fin inte alltför kall majkväll skulle ena natursnokgruppen ut på äventyr! Övernattning vid Eksjön med fiske, tältning, korvgrillning, bus och allt vad det innebär av spänning att åka ut i naturen över natten. Men innan detta äventyr skulle vi kika efter flodpärlmusslor i Sångån. Jag som skulle visa på musslorna och berätta lite funderade på om det mest skulle uppfattas som en omväg fram till det roliga, dvs övernattningen.

Det började heller inte speciellt bra när jag, en knapp timme innan ungdomarna skulle anlända, kom till ån för att se ut en bra plats. Jösses så mycket iskallt vatten!

Nu drog jag mig till minnes att senast jag klev omkring och inventerade musslor i ån var det högsommar och dessutom var jag iförd höga vadarbyxor. Här forsade nu vattnet fram, högt över nivån på de flesta barnstövlekaft.

Oj, oj snabbt iväg till en annan plats, lika illa, och nu skulle gruppen komma om en kvart! Efter en snabbtit på kartan och en plötslig minnesbild av en lugnvattensträcka var det bara att rusa genom skogen med den brandgula vattenkikaren i högsta hugg. Tack och lov; här var vattennivån rimlig, och dessutom lyckades jag få syn på ett par musslor i alla fall, pust!

När gruppen lite försenad anlände hade jag hunnit hämta andan och fattningen och tror inte att någon anade oråd. Vi vandrade fram till ån och jag berättade lite om denna märkliga djurart som funnits på jorden i 80 miljoner år. Sedan var det dags att testa kikarna och jag insåg att jag missbedömt gruppens intresse.

Alla (t o m frusna ledarfröknar!) klafsade omkring dubbelvikta över kikarna och fascinerades av livet under vattenytan. Det läckte och rent av forsade in i stövlarna så flera tog av sig och gick barfota i det iskalla vattnet, men jag hörde inte ett enda klagoljud.

Det visade sig också att musseltillgången var ganska bra så alla fick chansen att upptäcka "egna". För mig var det en upplevelse att se

upptäckarglädjen och entusiasmen, det smittar.

Till slut tyckte de frysande ledarna att det började bli hälsovådligt och vi drog oss tillbaka till bilarna och for vidare till Eksjön.

Kvällen och natten avlöpte lugnt även om vissa frusna ledare låg i tältet och hackade tänder istället för att sova inne i den uppeeldade sköna kojans. För där inne riskerade man visst att få besök av någon pälsförsedd liten rackare, men inte märkte då jag nå't!!

Flodpärlmusslan

Flodpärlmusslan är idag utrotningshotad och i Sverige finns bara ca 150 livskraftiga förekomster kvar. Musslan kan bara leva i strömmande vatten där det finns öring eller lax eftersom den som ung nykläckt larv måste ta sig in i fisken och haka sig fast vid dess gälar.

Bara en individ av ca 250 000 lyckas med det! Sedan lever den lilla musslan som parasit och får sin näring från fiskens blod i ca 10 månader. Denna tid är inte heller på något vis riskfri och man räknar med att 19 av 20 larver som hittat vägen in i en fisk slås ut.

När det är dags att klara sig själv är musslan bara ca en halv millimeter stor och det gäller att den släpper taget över en lämplig botten eftersom den inte kan förflytta sig någon nämnvärd sträcka på egen hand. Detta är det tredje kritiska stadiet och ännu en gång dukar 19 av 20 under.

Botten måste vara så mjuk att musslan kan gräva sig ner och få skydd samtidigt som friskt vatten måste strömma fram så den kan andas och filtrera näring. Efter några år har musslan blivit ett par till fem centimeter lång och börjar sticka upp ur botten.

Källa: En liten skrift från Naturvårdsverket, Naturskyddsföreningen och Världsnaturfonden, Flodpärlmusslan – ekologi, hot och bevarande

Siljansnäs natur

Kjell Leander

För att uppleva natur, behöver man inte åka långt. För många räcker det med att sätta upp ett fågelbord. Snart har man de olika fåglarna där. I skrivande stund sitter en sparvuggla i en grantopp här i Fornby och skrämmer bort småfåglarna. Jag hoppas den ser mössen i stället, spåren går från komposten in mot huset, där vi redan tagit ett tiotal i musfällorna. Sparvugglan har ett förråd i en holk, och går det riktigt bra, kanske ugglan också häckar här i skogen bakom. 1988 häckade en hökuggla här, och nästan alla år har vi kattugglor som bebor någon av de hemsnickrade holkarna.

Ett riktigt bra ställe för den late att utöva fågelskådning utgör Fornbybanken. Vintertid bildas en liten vak under bron, där har setts rödhuvad dykand och alfågel. Man kan alltså bara titta ut när man passerar i bil.

Under de senaste femton åren har jag haft förmånen att verka som lärare på Företagarnas folkhögskola i Leksand. Jag driver där en miljölinje med inriktning mot vattenvård. Undervisningen är praktiskt upplagd med många exkursioner.

När man är ute med kursdeltagarna ser man mycket, frågorna dyker upp, och kräver svar. Efter hand hittar man ” smultronställen ”, platser man gärna återkommer till.

Jag har här valt att berätta om två av dem.

Fjällberget

För att hitta riktigt gammal skog måste man bege sig till platser som ligger avsides. Långt från väg, långt från flottningsled, långt från bebyggelse.

Den kanske äldsta skogen finns på toppen av Fjällberget, socknens högsta berg. Tallarna där är inte så stora. Höjden över havet (525 m) medför att de vindpinas och utsätts för ett kyligare klimat.

Skogen blev nog kvar däruppe, för att det inte var lönt att avverka. En del tallar är mer än 300 år gamla. Genom att skogen är gles, har man ganska bra utsikt.

Det är inte så långt till högsta berget kring Siljan, Sälitträ, 597 m ö h. Från Sälitträ ser man Transtrandsfjällen. Man skulle vilja se

fjällen från Fjällberget, men några berg ligger i vägen. En kilometer nordost om toppen ligger Fjällbergets fäbod. Ett par stugor finns kvar, fäbodriften upphörde 1917.

Fart Anders från Fornby låste sin stuga då, och la nyckeln under en sten. I mitten på 1970-talet gick Anders tillbaka tillsammans med sina två sonsöner. Han hittade nyckeln, men stugan hade ruttnat bort.

För övrigt var nästan all skog avverkad vid förra sekelskiftet, ”...inte pinne så långt ögat nådde...”(länskogvaktare Dybeck).

Behovet av ved, träkol till Limå bruk är några av orsakerna. Limå bruk ligger vid Limån nära Siljan.

I Limå bruk framställde man järn i en mas-

ugn. För att, på den tiden, få ett kilo järn behövdes hundra kilo kol. För att framställa hundra kilo kol gick det åt femhundra kilo trä.

På sydöstra delen av Fjällberget ligger myrmarker, som uppvisar torrakor med den ovanliga varglaven. Varglaven är gulgrön. Den liknar ingen annan lav. Den är giftig. Det sägs att man använde laven för att förgifta åteln. Vulpinsyra är den verksamma substansen. Varglav finns i Siljansnäs, förutom vid Fjällberget, på myren söder om Yxen, på Torrakmyren samt vid Nämberstjärnen.

Långsåsbergets östsluttning

Ett annat fint område är Långsåsbergets östsluttning. Du kan gå från korsningen Långsvägen-Klockarbergsvägen vid sjön Långs norra ände. Med ” fint ” menas här att skogen är gammal och inte rörd på långliga tider. Skogen står tät och utsikten är obefintlig. Branten är blockrik, mossa växer rikligt och skägglaven hänger från träden.

På en gammal jättetall växer varglav. Två bäckraviner drar ner genom skogspartiet. Ett stycke John Bauer-natur. Vid bäckarna växer stora ormbunkar, örnbräken och skogsbräken. Trolldruva, stinknäva, blåsippa, nattviol och den sällsynta mysmåran (mysk-madra) kan ses.

I branten växer jätteaspar som är draperade med lunglav.

Varför skall man klättra i en blockrik slänt för att se varglav och lunglav ?

De indikerar höga naturvärden, finns dessa, finns också många andra arter. Tjäder och duvhök är knutna till gammelskogen, ofta syns lodjursspår i bergsbranterna. Småvilt söker skydd, eftersom där finns så många kullfallna träd. På träden syns tickor: fnöscticka, ullticka,

foto: Lars Nilsson

Stora tallar står stadigt om de får vara ifred!

rynkskinn med flera idag ovanliga arter. I en riktigt fin gammelskog ligger ungefär lika många träd som står, och draperier av skägglav och garmlav ger en trolsk stämning.

I Siljansnäs finns hundratals hektar med värdefull skog, det vill säga ekonomiskt vacker skog. Rójning och gallring ger en rakstammig tallskog där tyvärr mångfalden fått ge vika för en monokultur.

Långsåsberget är svårtillgängligt, du behöver bra skor och en del klättrvana när du går dit. Men när du väl kommit dit blir du inte besviken, eftersom du ser mark som är värdefull ur ett biologiskt perspektiv.

Du ser också skog som idag är sällsynt och som i framtiden kanske är helt försvunnen.

Örnvintern 99/00

Bogdan Persson

Det drar ihop sig till vinter igen. Örnarna har säkerligen börjat anlända till Leksand, då detta nummer har kommit från tryckeriet. Kanske har örnutfordringen rentav kommit igång

Jag är skyldig er alla en slutrapport från förra vintern. Den blev aningen märklig. Vi fick en fantastisk förvinter... ja, ända en vecka in i januari var det trångt kring åteln. Sedan sjönk antalet örnar på ett obegripligt sätt. Ingen vet riktigt varför, men örnarna reducerades från i snitt 5-10 om dagen, till ett snitt på 1-3. Hur som helst, vintern blev i det stora hela inte alls så dålig om man tittar på antalet örnar...

Ovanligt många ringmärkta kungsörnar observerades, men endast tre blev helt avlästa.

Här följer de:

1. Öرنen "Juha", från finska Lappland, har hälsat på oss för tredje vintern i följd, nu 2,5 år gammal. Öرنen är sedd endast den 3 och 4 januari '00. Han verkar inte vara lika beroende av åteln längre. Avläst av Per Lindberg
2. Den enda ungen som ringmärkts i Hälsingland 1998, har hittat vägen till Leksand. Den lästes av den 19 december '99, av Bogdan Persson.
3. Kungsörn, ringmärkt 1990 i Härjedalen. Avläst den 3/1 av Per Lindberg, samt 19/12 delvis avläst av Bogdan Persson.

Delvis avlästa:

4. Sören Stenberg kunde rapportera en färgmärkt kungsörn från Finland. Den var märkt '98, men kunde inte identifieras till individ.
5. Pär Johansson, som läste av vår "rekordörn" förra vintern fick av allt att döma återigen träffa den numera 22-åriga öرنen från Härjedalen. Det fattades dock en siffra i avläsningen för att man ska vara 100% säker... Datum, 22 december '99.
- 6-9. Ytterligare minst 4 kungsörnar var ring-

märkta, men avläsningarna var för knappa för att man ens ska kunna spekulera om deras identitet.

Kungsörn, *Aquila chrysaetos*

foto: Bogdan Persson

Havsörn:

10. Den enda havsörnen som sågs vid åteln var en gammal bekant från vinter '97/98. Om denna örn kan du läsa i särskild artikel av detta nummer av "Fåglar i Leksand". Det var Pär Johansson som först fick nöjet att se öرنen, den 5 december '99. Den var senare sedd även den 11 och 13 december...

Korp, *Corvus corax*

foto: Bogdan Persson

Vi har varit ovanligt framgångsrika med att läsa av ringmärkta korpar. Hela tre individer identifierades! Samtliga var ringmärkta som boungar, i maj '99 i Hälsingland. De var dock inte släkt utan kom från tre olika bon. Två var från Arbrå, en från Brassberg. Henry Pollock och Bogdan Persson hjälptes åt med korp-avläsningar.

Här följer slutstatistiken för vintern '99/00:

Kungsörn:

Adulta	13
Subadulta	18
Juvenila	3
Obestämd ålder	2

Havsörn:

Adult	1
-------	---

Duvhöök:

Adult	1
Juvenil	1

I övrigt så har många andra fåglar dragit nytta av åteln: korp, nötskrika, blåmes, talgoxe, talltita, större hackspett, skata, kråka, gråspett, m. fl. Antalsmässigt, ungefär i ovan nämnda ordning...

Talltita, *Parus montanus*

foto: Bogdan Persson

Antalet dagar som bevakning skett var 27.

Antalet timmar i gömslet var 201.

Sju lag delade på bördan med att släpa foder och sammanlagt blev det ca 2,5-3 ton som serverades. Det mesta av köttet kom från Farmek i Uppsala. Föreningen Örn-72 stod för kostnaderna i samband med utfordring.

Ett stort tack till alla som på ett eller annat sätt har bidragit till utfordringen och inventeringen av örnar i Leksand, den gångna vintern. Det är ett fantastiskt jobb ni gör!

Projekt Pilgrimsfalk i Norrbotten

- en resa bland lågfjäll, kursudalar och myrar

Lars Nilsson

Jag sitter bekvämt tillbakalutad i en SAS DC9:a som skall ta mig upp till Luleå och två veckors äventyr i den Norrbottniska vildmarken eller kanske mer beskrivande "ödemarken". Vid min sida, lika bekvämt tillbakalutad, har jag Peter Lindberg som gjort åtskilliga turer upp till Norrland för att inventera och ringmärka Pilgrimsfalk.

Motorerna rusar och med en hästspark är vi uppe på ett par hundra meters höjd och jag tänker förnöjsamt, är det så här det känns att vara Pilgrimsfalk och susa fram bland molnen.

Väl framme möter Stig Hamrén, ansvarig för projektet i Norrbotten, och det bär av direkt i den stora vita *turné-Cittran* till den första branten, en gammal falklokal vid namn *Klara*.

Efter en stunds sökande hittar vi fyra halvstora ungar ca 4 meter ner i branten. Ett två veckor långt vandrande, klättrande och ringmärkande i den norrländska Pilgrimsfalkens kungadöme har startat.

Dagen efter bär det så av mot Jokkmokk och

klättra med rep var ett av mina mål under mitt uppdrag i Norrbotten.

Johan Engström på väg upp efter utfört uppdrag.

foto: Lars Nilsson

Detta skulle visa sig bli en underbar upptäckt där det hela tiden gäller att övervinna sin höjdskräck. Man måste övertyga sig själv att lita på sina knopar, repet, selen och firningsåttan. När allt stämmer är det helt fantastiskt att sitta där ensam i sitt rep med all denna underbara natur runt omkring sig och ringmärka Pilgrimsfalkar.

Kärnområden

Norrbotten har tre stora kärnområden där man kan säga att falken är väl etablerad, ett bland lågfjällen från Storuman till Stora sjöfallet, nästa i en triangel med myrmarker mellan Kiruna-Tärändö-Karesuando och slutligen kursudalarna österut från Karesuando till Överkälix.

Det har visat sig att falkarna initialt sprids

inom ett geografiskt begränsat område. När reviren inte räcker till sker utbrytningar till nya områden.

Det verkar som man fyller upp ett s.k. kärnområde först, som om man vill ha sällskap eller närbkontakt. Bevisligen ligger reviren inom en mils radie och om det finns förutsättningar ligger nästa revir i anslutning till detta.

foto: Lars Nilsson

Pilgrimsfalk, ca 20 dagar gammal

Lågfjällen

De mest traditionella häckningsplatserna är de s.k. lågfjällen där falkarna häckar i branter på mellan 30 och 110m. Falkarna är ofta svåråtkomliga och det krävs nästan alltid rep att fira sig ner för att hitta och ringmärka ungar.

Dessutom får man ofta traska och gå långa sträckor i väglöst land. Vissa lokaler måste även inventeras med helikopter då anmarscherna blir flera mil och där det skulle ta en dag i anspråk bara för att nå varje lokal. Med helikopterns hjälp kan upptill 5-6 lokaler klaras under en dag.

Resultatet för lågfjällen visade sig mycket bra vad gäller antal kläckta ungar per häckning. Under de fem första dagarna hade vi ett snitt på 3 ungar. Anledningen till detta är troligtvis ett gynnsamt väder under de kritiska veckorna under ruvning och de första veckorna efter kläckning. Kyla och långa perioder av regn är inte bra för klipphäckande falkar.

Kursudalarna

Kursudalarna är isälvsdalar som bildades under inlandsisens slutskede och ligger oftast väl dolda och otillgängliga inne i skogslandskapet. Ravinerna är ca 20-30m djupa och 20-50m breda. Här häckar falken ungefär som i lågfjällen, på klippavsatser men i miniatyr.

Det är lösa bergarter med småsten som lätt släpper när man går ner. Det gäller att se upp så man klarar huvudet eller att inte någon falkunge råkar illa ut av nedfallande småsten. Kursudalarna visade upp ett ojämnt resultat där några par hade upp till fyra ungar och där andra hade misslyckats helt.

Även här avgör vädret utgången av häckningsframgången. Oftast är det långvarigt regnande som ställer till det och spolar bort ägg eller ungar. Predation av räv och mård kan även vara orsaken i vissa fall.

foto: Lars Nilsson

På väg ut till en myrhäckning

Myrarna

Myrområdena är mycket annorlunda som häckningsbiotop mot vad vi normalt är vana vid. Men ser man till förutsättningarna så är falken väl skyddad bland de små holmarna i de blöta myrområdena.

Dessutom bor de mitt i skafferiet bland vitfågel, vadare och änder. I år var det dock regn i kombination med kyla som resulterade i att vissa häckningar misslyckats helt. Så snittet på myrområdena blev något lägre än lågfjällen, ungefär 2,7 ungar per häckning.

Totalt ringmärktes över 100 ungar på två veckor.

Detta återigen ett rekord som visar att Pilgrimsfalken är på stark på frammarsch i Norrbotten.

foto: Peter Lindberg

Falkgänget med Johan Engström, Ole Stensrud, Lars Nilsson och Stig Hamrén på väg mot ännu ett berg.

Porjus med Muddus Nationalpark som arena. Bergsklättraren Johan Engström ansluter idag och jag får min första lektion i konsten att fira mig ner i berget. Sele, rep, knopar, repklämmor, allt gås igenom innan klättringen kan börja. Grantopparna ser ut som en jämn gräsmatta ett femtital meter nedanför. Att lära mig

Kikaren har noterat att.....

....resan till Fulufjället i mitten på Juni blev en riktig fullträff för de 13 deltagarna. Vi hade ett underbart väder på fjällturen under lördagen och fick se överaskande många arter. Däribland småspov, sjöorre, bergand och massor av gökar.... Nästa dag inspekterades de nedre delarna av fjället som drabbades av den kraftiga störtfloden 1997.

....resan till Ledskär under September bjöd också på ett underbart väder med fina obsar för de 12 deltagarna. Tyvärr var vädret för bra, vilket medförde att havssträcken uteblev, alla flyttare låg istället lugnt och fint i vikarna och åt upp sig.

....Ulla-Britt Larsson har gjort ett jättefint jobb med vår nya webbsida. Du har allas vårt stora och varma tack!

....sittskådningen runt Limsjön avgjordes med totalt tre lag där alla vann. Totalt sågs 54 arter under tre timmar. Noteras bör att det var en underbar soluppgång ur den täta morrondimman. En trevlig form av fågel-skådning, som uppskattades av alla.

....arbetsdagen vid Gryssen i September resulterade i en rejäl uppsnygning av stugan. Fortsättning av arbetsdagarna kommer spontant framöver, då vi kan få ihop några stycken för att göra ett dagsverk. Vill du vara med så ring Ulla-Britt Larsson 0247-210 91.

....Leksands fågelklubb har fått ett antal kartonger med fågellitteratur från seklets början och fram tills nu. Det är Wolf Jennings dödsbo som efterlämnade en fantastisk samling som Bertil Jenning sedan skänkt till fågelklubben. Vi tackar det allra varmaste för gåvan!

En fågelresa till SPANIEN under hösten År 2001!!!

Vi har nu bestämt inom Leksands fågelklubb att åka till Spanien och området runt floddeltat Las Marismas i Guadaquivirs utlopp.

Vi kommer under vintern att förbereda resan med att sammanställa en resplan och skaffa oss så mycket kunskap som vi hinner med.

Kursen sker i samarbete med Studieförbundet.

Det finns några platser kvar om du är intresserad. Anmälan till Studiefrämjandet eller direkt till Lars Nilsson tel; 0247-333 92. Pris 150 kronor

Vill du bara vara med på resan är du välkommen i mån av plats.

Sista bokningsdag kommer att bli någon gång under april/maj.

Sen sist från Insjön.

Henry Pollack

Sommaren år 2000 måste betraktas som en dålig häckningsäsong, med allt regnande under hela juli. Vissa arter har dock lyckats tämligen bra, och då menar jag i första hand skogshönsen.

Det var ju fint i maj och början av juni, och då brukar det gå bra för dess kycklingar, som ju är beroende av insekter de två första levnadsveckorna.

Vi hade även en för Dalarna tämligen ovanlig art, Trädlärka, *Lullula arborea*, som Conny Land upptäckte bortåt ridhuset i Insjön. Det var några fågelskådare som hann dit och kunde njuta av dess sång.

En art som häckat här för många år sedan, verkar ha gjort ett häckningsförsök i somras, och det är Rörrhöna, *Gallinula chloropus*. Den fanns i en gammal lergrop vid naturreservatet Hundhagen hela häckningsäsongen. Vi såg två ex. men tyvärr aldrig några ungar. Dessa är dock kända för att vara svårupptäckta, så det är mycket troligt att de fanns där.

Ugglorna hade ett katastrofår, med endast en kattugglehäckning i våra holkar. Den lyckades få fram endast två ungar. Även berguvarna i våra voljärer hade ett dåligt år, endast en häckning med två ungar som blev flygfärdiga. Det är sämsta resultatet sedan vi började i Insjön och Siljansnäs.

Den ena ungen släpptes i Avestatrakten, och den andra ifrån ett hygge här i Insjön. Det var dock ett av de finaste uvutsläpp som vi gjort. Den steg till c:a 30 meters höjd för att sedan segla iväg bortom skogskanten åt Gagnefs-hållet. Det verkade som den inte gjort annat än att flugit fritt.

Jag vill även nämna ett par naturvårdsåtgärder, som varit positiva. Den första är när Stora-Enso gjort en anmälan om slutavverkning precis i kanten på ett tjäderspel. Vi larmade om detta, och fick ett möte på plats i skogen. De var mycket tillmötesgående och tacksamma för att de fick veta var spelplatsen fanns för att även tillgodose framtida skydd. Hyggeskanten flyttades c:a 150 m, och de lovade att ta speciell

hänsyn i övrigt ute på hygget. Tack för detta STORA!

Vid ett annat tillfälle gällde det ett förslag till nya skogsbilvägar inom omarronderingsområdet i Ähl. En vägsträckning som var ritad rakt mot ett tjäderspel dras om el. slopas helt. Detta var något av det, som hänt i Insjön i somras. Välkommen att rapportera det som händer på fågelfronten, så vi alla kan ta del av intressanta saker.

Detta hälsar Henry Pollack.

Väl mött i skogen

foto: Lars Nilsson

En Berguv på ettårskontroll hos Nisse Pers

Fågelinventering i "Sumpskogsområdet"

Åsa Rydell

Från tidiga ugglevåren till sångarna vid midsommartid har ivriga fötter trampat i skogarna kring Kollsjön, i de omgivningar där den svarta storsten under flera år varit sommargäst.

Kollsjön och Lundbjörkstjärn.

Idén om sumpskogsprojektet var något som växte fram i Staffan Müllers huvud när den svarta storsten under flera somrar befann sig i våra trakter och flertalet observationer gjordes i omgivningarna kring Kollsjön och Lundbjörkstjärn.

Storkens närvaro var ytterligare en merit för detta område som de lokala fågelkännarna redan betraktade som ett av kommunens bättre. En avgränsning på kartan visar att området är ovanligt rikt på våtmarker - sjöar, vattendrag, myrar och sumpskog.

Dock är påverkan av mänsklig verksamhet stor (vattenkraft, skogsbruk, Limå bruk, fäbodlar, kraftledning m m) men ändå är det något som är speciellt – vad?

Ett första steg att undersöka områdets kvaliteter blev en fågelinventering. Fågelklubben samlade styrkorna och delade in sig i 7 grupper som tillsammans skulle inventera ett område om drygt 1000 ha!

Tillvägagångssättet var linjeinventering där man går över sitt delområde i linjer med 150

Kollsjöarna ligger inbäddade i sumpskogsområdet

foto: Sören Stenberg

meters mellanrum och noterar varenda fågel man ser eller hör.

En del fåglar sjunger som bekant tidigt på våren och andra lite senare så det var bara att vandra över området ett antal gånger. Dessutom visade det sig att några områden var så stora att det nästan inte var möjligt att hinna över hela innan morgonen övergått i middag.

Några inventerare hade problem med att orientera rätt också, men på det hela taget tror och hoppas jag att arbetet inneburit många fina naturupplevelser

100-talet arter

När man sammanställer resultaten vill man få en ahaupplevelse och en idé om områdets hemlighet, men riktigt så enkelt är det förstås inte.

Jag tyckte att artlistan var diger med på pricken 100 noterade arter, men...Antagligen är det så att man inte kan dra så stora slutsatser förrän inventeringen görs om nästa gång!

Med mina begränsade fågelkunskaper är det svårt att lyfta fram något anmärkningsvärt, men jag vill ändå nämna att åtminstone två par av mindre hackspett och tretåig hackspett noterats, att mindre flugsnappare sjöng i nyckelbiotopen och att det förkommer videsparv i flera områden.

Mesarna är inte så vanliga som jag föreställt mig och klart mest frekventa arterna till yta och individantal är lövsångare och bofink. Gunnar Lind, som alltid ställer upp och är hjälpsam när jag har fågelfrågor, anmärkte bl.a. att det noterats få rovfåglar under inventeringen.

Det är naturligtvis omöjligt att få en fullständigt korrekt bild av fågelfaunan, det finns många små felkällor! En del arter har stora revir och riskerar att räknas flera gånger t. ex spillkråka. Inventerarna var ute under samma perioder men inte samma dagar, syn, hörsel och kunskap varierar hos var och en.

foto: Sören Stenberg

Tretåig hackspett, *Picoides tridactylus*

Artlista

För den som är intresserad finns en karta över området och artlistan med kommentarer till vissa arter på www.fagelklubben.leksand.nu Fler pusselbitar får vi så småningom när inventeringen av skogen är sammanställd. Det är skogsvårdsstyrelsens Yngve Perjons som nu (hösten) arbetar med det och förhoppningsvis finner han några fler värdekärnor än den redan utpekade nyckelbiotop som finns inom området.

Mats Axelsson som är elev vid företagarnas folkhögskola har gjort en del undersökningar i Kollsjön: provfiske, bottenhugg och vegetation. Vi ser fram emot hans redovisning och sammanställning framöver.

Slutligen STORT TACK till alla som lagt ner den tid och möda som krävdes!

Hjälp oss att skydda värdefull

Leksandsnatur !

LEKSANDS NATURVÅRDSFOND

Pg. 449957-0

Övervintrande andfåglar i Österdalälven.

Gunnar Lind

Österdalälven är sedan gammalt en känd övervintringsplats för sångsvan och det är oftast älvsträckan vid Insjön och Dragsängarna som omnämns i litteraturen. För övriga andfåglar finns inga äldre uppgifter att tillgå.

Från 1967 har jag årligen inventerat älvsträckan mellan Leksands kyrka och landsvägsbron vid Insjön. Inventeringen har ägt rum i mitten av januari och ingår i den internationella midvinterinventeringen av andfåglar.

Den tidigaste uppgiften om övervintrande sångsvanar finns omnämnt i en doktorsavhandling av Z. Holenius från 1722, "De Dalecarlia". Där står det att Insjön hyser en mängd fisk och fågel, däribland några hundra svanar som uppehålla sig där hela vintern.

Svanar och vildgäss

I en avhandling av O. Siljeström 1730, "De lacu Siljan", omnämns att över 300 a´ 400 svanar iaktas under hela vintern och att älven inte tillfrysar ens vid den strängaste köld. I C. von Linnés "Iter Dalecarlicum" står följande: "Svanor och vildgäss finnas här ymnigt höst, vår och vinter".

"Om sommaren är de mest borta. Vildgässen komma först om hösten, därpå svanorna, för vilka gässen vika, och bliva kvar här vintern över". Linne´ har med säkerhet inte gjort dessa iakttagelser själv för hans Dalaresa företogs sommartid 1734.

Varest älven icke fryser

År 1757 gjorde A. Hülpers en resa genom Dalarna och som trycktes 1762, "Resa igenom Stora Kopparbergs hövdingedöme". Där finner man följande beskrivning: "I Nor- eller Limsjön under hösten uppehålla sig många hundra svanor, som hela vintern flytta

mellan Insjön och Leksands kyrka, varest älven icke fryser". År 1863 uppger F. Arosenius antalet svanar till 60-80 i "Beskrivning över provinsen Dalarne". 1875 finns en uppgift i C. J. Sundevalls "Svenska Fåglarne" om ca 100 svanar.

Från 1880 och framåt finns noggrannare uppgifter att tillgå.

Knölssvan, *Cygnus olor*

foto: Lars Nilsson

Svanräkning

Detta år räknade Bröms Olof Larsson svanarna till ca 180.

År 1890 uppskattade Carl Sahlin antalet till ca 200.

Han räknade sedan antalet några år framöver och fick följande siffror: 1893 över 230, 1894 ca 190, 1897 omkring 250 och 1900 200-250. 1908-09 uppger Sven Ekman 300-400 ex och 1909 räknade A. Wallenius antalet till ca 300.

År 1910 räknade M. Larsson svanarna och uppger 77 ex men samma år såg L.P. Larsson minst 125 ex. 1911 räknade Sven Ek-

Sångsvanarna, *Cygnus cygnus*, tar en paus i sitt födosök

foto: Lars Nilsson

man antalet till 150 och tillägger att minst hälften var årsungar.

År 1916 uppskattade A. Lindell antalet till minst 200 och år 1920 till 100-150 ex. Från 1922 finns en uppgift av K.E. Forsslund om 100 eller fler och samma år uppger M. Serrander antalet till 80-90.

År 1925 finns en uppskattning av A. Lindell som uppger minst 50 ex.

Åren 1923-25 invallades ett område vid Dragsängarna och 1924-26 byggdes en damm vid övre Grådafallet, två ingrepp som försämrade förutsättningarna för svanarna och därefter skall enligt Carl Sahlin antalet övervintrande svanar ha minskat.

Efter 1925 har jag inte hittat några fler uppgifter om svanarna i litteraturen så jag hoppar fram till 1967 då de internationella andfåglräkningarna började och nedan presenterar jag ett sammandrag för de olika arterna.

Statistik efter 1967

Sångsvan: Under senare tid har inte lika många övervintrande svanar funnits i området som på 1700 och 1800-talen. Som mest har jag noterat 134 ex (1983) och det är enda gången över 100 ex iakttagits. Genomsnittsantalet för 1970-talet var 43 ex (var. 16-83), för 1980-talet 52 ex (var. 32-134) och för 1990-talet 41 ex (

var. 8-98). Antalet övervintrare har således inte ökat under perioden trots ökande population i landet.

Knölssvan: Denna art började övervintra på 1960-talet och för 70-talet blev genomsnittet 14 ex (var. 1-36), 1980-talet 24 ex (var. 11-38) och för 1990-talet 29 ex (var. 12-56). Knölssvanen har hela tiden ökat i antal som övervintrare i området. Detta beror säkerligen på en ökande population i Siljansbygden men troligen också på de allt mildare vintrarna.

Gräsand: Arten övervintrar i stort sett årligen och den har saknats endast fyra vintrar under perioden. Största noterade antal är 284 ex (1988). Genomsnittsantal på 70-talet var 55 ex (var. 0-163), 1980-talet 69 ex (var. 0-284) och för 1990-talet 95 (var. 28-211). Gräsanden har hela tiden ökat i antal och det är säkerligen ett resultat av de milda vintrarna.

Knipa: Denna art har övervintrat alla år under perioden och största noterade antal är 71 ex (1988). För 1970-talet blev genomsnittet 22 ex (var. 9-40), 1980-talet 32 ex (var. 10-71) och för 1990-talet 42 ex (var. 30-52). Knipan har också ökat i antal under perioden vilket måste sättas i samband med de allt mildare vintrarna.

Storskrake: Arten har noterats under 26 av de 33 kontrollerade vintrarna. Den förekommer i ringa omfattning och största antal har varit 12 ex. Genomsnittliga antalet för alla år är knappt fyra ex.

Gräsand, *Anas platyrhynchos*

foto: Sören Stenberg

Övriga arter

Under årens lopp har en del andra fåglar övervintrat bl.a. storskarv som några år på 70-talet var regelbundet förekommande med några ex. Arten ses fortfarande men inte alls i samma omfattning som tidigare. Av måsfåglar har gråtrut setts vid flera tillfällen men även havstrut och fiskmåsar har visat sig vintertid. Skäggdopping och smådopping har båda övervintrat ett par gånger och under de senaste åren en storlom, förmodligen samma ex varje år.

Övriga övervintrande andfåglar har varit kanadagås, sädgås, ejder, bergand och alfågel. Sothöna och häger har också övervintrat. Vid andra tidpunkter på vintern har ytterligare arter noterats t.ex. kricka, svärta, sjöorre och salskrake men det är osäkert om dessa fåglar har övervintrat i området.

Som slutsummering kan man fastslå att Österdalälven mellan Leksands kyrka och Insjön inte längre är av samma klass som övervintringslokal för andfåglar, som den var på 1700- och 1800-talen. Dock övervintrar här regelbundet ett relativt stort antal fåglar och området är en av de bättre inland-slokalerna för övervintrande andfåglar i Mellansverige. Ett besök vid Dragsängarna vintertid rekommenderas för där finns alltid något intressant att titta på.

Gäss, måsar och skrak

foto: Sören Stenberg

Vill du bli stödjande medlem (örnfadder) i ÖRN-72?

Kostnaden är 100 kr/år och beloppet kan sättas in på postgirokonto **83 36 72-9 (ÖRN-72)**

Som tack får du regelbunden information från det nordiska örnarbetet samt tidskriften KUNGSÖRNEN 1gång/år.

Över stock och sten.....

Åsa Rydell

Under sommaren har Calle Björk lagt ner åtskilliga timmar i omgivningarna kring Gryssenstugan och skapat en naturstig.

En dag i juni kom Calle upp till mig på jobbet och berättade att han gick på den nystartade Fiske- och naturguidelinjen på folkhögskolan och ville ha praktikuppgifter under sommaren. Det kan vara knepigt att hitta på vettiga, lagom omfattande praktikuppgifter, men denna gång var det inte något problem.

Ett par dagar tidigare hade Lars N talat om behovet av att fixa till i Gryssenstugan och att det skulle vara bra att kunna erbjuda besökarna någon form av vandringsled. Alltså frågade jag Calle om han hade lust att göra något ute vid Gryssen, och det hade han!

Vi for ut och kikade i omgivningarna kring stugan och konstaterade att det finns en hel del intressanta platser och miljöer inom "lagom" gångavstånd, men också att terrängen är mycket rik på sten och block. Där fick Calle lite att bita i! Jag gav honom några kartor och lånade ut böcker och tänkte att det är bra om han åtminstone påbörjar något.

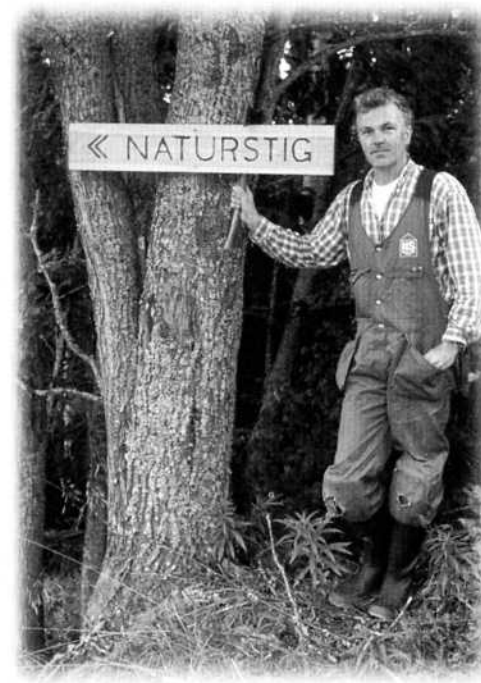
Nu visade sig Calle ha energi och förmåga utöver det vanliga och det har varit en ren fröjd att följa hans arbete. Det är åtskilliga timmar nedlagda för det tar tid att rekognosera väg, göra enkla röjningar, måla upp vägen, skriva texter m m.

Det blev en runda som från stugan går rakt norrut längs med vattendraget, vidare en krok in i lövbrännan på Draggberget, sedan vänder den tillbaka och går längs med sjön Gränsen mot vindskyddet och slutligen mot Gryssenstugan igen.

Det är långt ifrån någon tillrättalagd grusgång, det här är en uppmärkt slinga i oba-

nad terräng som är ungefär 3.7 km lång, men vandrar vi där några gånger blir det snart en liten stig. Vad det lider är det meningen att enkla informationsskyltar som berättar om natur- och kulturvärden längs vägen skall sättas upp.

Calle har även påbörjat en "utflyktspärm" som kan ge gästen i stugan inspiration att besöka olika platser i närheten och lite längre bort. Korta beskrivningar med tillhörande kartbild kanske även lockar dig som är en trogen besökare i omgivningarna att upptäcka något nytt.

Calle Björk

foto: Lars Nilsson

5 Frågor

Staffan Lind

Fråga 1 SPARSAM HÄCKFÅGEL I LEKSAND

- 5p. I Norge har den det passande namnet Kjernebitar.
- 4p. Kortstjärtad och grovnäbbad småfågel.
- 3p. En grånackad finkfågel.
- 2p. Äter gärna körsbärskärnor.
- 1p. Granitgodis.

Fråga 2 EN JÄGARE

- 5p. Den rödbröstade gamla hannen är mindre än honan.
- 4p. Lever mest av småfåglar.
- 3p. Gör ofta attacker mot fågelbordsbesökare vintertid.
- 2p. En liten rovfågel.
- 1p. Duvhökens lilla släkting.

Fråga 3 EN VANLIG SMÅFÅGEL

- 5p. Liten fågel med styv stjärt, precis som en hackspett.
- 4p. Näbben är relativt lång och smal.
- 3p. Har vit undersida samt vitt ögonbrynsstreck.
- 2p. Häckar innanför lösa barkflagor.
- 1p. Brunspräcklig fågel som "klättrar" uppför trädstammar.

Fråga 4 ETT SKÅDESPEL

- 5p. Kan beskådas lite varstans, Falsterbo är ett bra ställe.
- 4p. Bildas av fåglar som drar söderut.
- 3p. Alla arter bidrar ej till detta, vissa stannar.
- 2p. Kan ske i plogformation.
- 1p. Inga vårlinjer utan ...

Fråga 5 EN STOR FÅGEL

- 5p. Har svart tofs på huvudet.
- 4p. Den långa halsen syns ej i flykten.
- 3p. I Leksand syns den gråa fågeln mestadels på hösten.
- 2p. Långbent fiskare.
- 1p. Den äger ett H.

(Svaren finner du på sid 38)

Gjus framtid

Sören Stenberg

Fiskgjusen, Leksands största häckande rovfågel, har i många år haft det svårt. Största problemet är det hårda skogsbruket som inte tar hänsyn till gjusarnas krav på mycket gamla tallar att häcka på.

Störningar från människor är också ett problem. Vissa gjuspar kan dock tåla avsevärd mänsklig aktivitet.

Antalet häckande par har, åtminstone 15 år tillbaks i tiden, varit 2-4. Av dessa har störningar gjort att alla inte har kunnat få fram flygfärdiga ungar.

Genom plattformbygge på så ostörda områden som möjligt, har fåglarna ökat i antal.

(Fiskgjusplattform är en kapad talltopp i lämplig miljö, där man bygger en konstruktion som de sedan kan bygga sitt stora risbo på.) 1998 och '99 gjorde jag en extra "drive" och konstruerade 16 nya plattformar, vilket resulterade i sex häckande par '99 och nio par i år (tre naturliga boplatser).

Dessutom har en fiskgjuse byggt ett bo på en plattform nu i sommar. Nästa år hoppas vi på en häckning där. Då blir det den enda häckningen i Insjöns socken.

Genom fortsatt hjälp med boplatser kommer det säkert att bli några till par, men det blir knappast ca 20 par som funnits förr.

Framtiden för den magnifika rovfågeln ser äntligen gjus ut.

foton: Sören Stenberg

Selma har återvänt!

Bogdan Persson

Kvällen den 18 april, just då jag håller i dörrhandtaget till mina föräldrars hem i Häradsbygden, kastar jag en blick upp mot den stora silon som reser sig över byn. Jag tittar alltid mot silon då jag åker förbi. Man vet aldrig... någon av falkarna som sattes ut här, genom åren, kanske återvänder en dag. Oftast brukar man se några duvor, eller kajor där uppe. Ibland någon kråka, eller någon annan trivial art.

Det enda jag såg denna gång var ett runt huvud som stack upp över betongplattan på silons syd-västra kant. På något sätt förstod jag direkt att det där inte var någon kaja.

Huvudet verkade betydligt rundare och grövre. En snabb titt i kikaren fick en att tappa andan.

I solnedgångens vackra kvällshimmel skymtas en pilgrimsfalk på Leksandsbröds silo! Och jag som nästan aldrig går någonstans utan tubkikare, står nu där med endast min handkikare och en, med all sannolikhet, ringmärkt falk. (Man skall aldrig lämna tuben hemma!)

Ringer genast hem till Lasse. Inte hemma... Lyckas få tag i honom via mobilen. Får svaret att han inte kan komma loss, då han sitter i möte. Att det sitter en falk på silon, det känner han redan till.

Någon i byn har upptäckt den och ringt Conny Land, som i sin tur kontaktat Lasse... Det är bara att söka vidare. (Muttrar lite för mig själv om varför inte jag fått reda på detta) Kommer på att jag, i föräldrahemmet har ett gammalt så kallat "astronomiskt teleskop" köpt på Clas Ohlson, en si så där 15 år sedan. Dess namn är minst sagt generöst.

En lins på endast 50 mm räcker inte långt när mörkret börjar falla på. Hur som helst, bättre ett "astronomiskt" teleskop än inget teleskop alls. Rusar till silon.

Där sitter en icke fullt utfärgad pilgrimsfalk, alltså en fjolårsunge. Nu gäller det att läsa av ringarna som sitter på benen. Helt hopplost. Falken vägrar visa sina fötter, medan skymningen tränger sig på mer och mer. Jag

beslutar mig för att gå upp i silon och kika på fågeln, dold bakom ett fönster (optimist). Slår en pling till Leksandsbröd och informerar om detta. Väl uppe får jag inte en chans. I samma ögonblick som jag smyger fram näsan sticker falken. (Vad hade jag väntat mig?)

Måste få hit en riktig tubkikare. Margareta Wiman och Gunnar Lind som bor närmast, lyckas jag inte få tag i. Däremot Ulla-Britt Larsson. Hon bor en dryg halvmil från Häradsbygden och kommer som ett skott.

Under tiden har falken exponerat ringarna väl, men det är alldeles för mörkt för det "astronomiska teleskopet". Nu när Ulla-Britt och Stig Larsson är på plats med tuben... ja, då vägrar falken exponera ringarna.

Det börjar bli natt och vi förstår att det är kört för dagen. Men vi inser också att falken kommer att övernatta på silon. Det är bara att gå hem och lägga sig för att orka upp tidigt i morgon.

Vid 5-tiden går jag upp. Det är redan ljus uppe, men jag vet av erfarenhet att pilgrimsfalken inte är någon morgontupp. Det är sällan någon fart på dem före kl. 6 och på en sovande falk går det i alla fall inte att se ringarna.

Det är först när den börjar röra på sig och sträcka sina avsomnade ben, som man har en chans.

På vägen till silon inser jag att nya problem hade uppstått... i form av dimma. Vid Leksandsbröd är dimman så tjock att jag nätt och jämt ser silon, där jag står på ca 50 meters avstånd.

Selma, strax före utsättning i hackingburen. Hon fick artistnamnet "mösse falk"

foto: Bogdan Persson

Ulla-Britt dyker också upp och vi hjälps åt med att jaga i dimman. Falken skymtas där uppe. Den sitter kvar. Klockan går och man börjar bli orolig. Det är bara att hoppas på att fågeln håller sig lugn tills vi får en bättre sikt.

Dimman lättar något, samtidigt som fågeln börjar kvickna till liv. Den sträcker på sig. På en svart ring står det S7. Det är ju våran Selma!

Selma släpptes ut här sommaren innan. Då hon kom hit liknade hon mest något slags

troll i sin vita dräkt. Hon var faktiskt nästan helt täckt i dun.

Normalt ska falkarna vara mer eller mindre avdunade då de placeras ut i hackingglådan, men så var inte fallet med Selma. Hon var yngst i kullen, ja nästan mer än så, skulle man kunna säga.

Det verkade som om hon på något sätt blev efter. Ett ovanligt sent lagt ägg, kanske. Vi fick order om att hålla ett extra öga på henne,

då man var osäker om hon skulle klara av att äta utan mammas hjälp.

Selma var unik på sitt sätt. Först en och en halv vecka efter att hennes två bröder hade börjat flyga, kunde Selma följa efter.

Det blev många extra timmar, oplanerad bevakning nedanför Leksandsbröds silo. Vi var faktiskt lite oroliga ett tag att hon inte var helt frisk. Jag minns hur vi till slut började lägga hennes mat bakom ett staket som skiljde åt silons östra och västra sida. Detta för att tvinga henne till att flyga.

Efter att envist ha prövat på att krypa igenom maskorna, krypa under staketet och klättra över det insåg hon till slut att enda vägen var att flyga de hemska 1,5 meter som skilde henne från maten. Och det gick till slut.

Nästa gång hamnade maten åter på "fel" sida och på så sätt fortgick Selmas flygutbildning. En vacker kväll vågade hon sig till slut på en riktig flygtur.

Jag kommer ihåg att hon, förvånansvärt skickligt för en förstagångare, lyckades landa på ett av bageriets ventilationsrör. Där vilade hon i ca en timme innan hon fick hemlängtan. Hon lyfte och steg mot den höga silon och försvann bakom den.

"Leksandshannen" tillbaka

Av Mats Rapp

Efter att ha legat nedfryst i över ett år är äntligen den avlivade "Leksandshannen" tillbaka i Dalarna. Det var en av världens bästa konservatorer, Lars Pettersson Uppsala, som fick äran att stoppa upp vargen. Den står nu i rovdjurscentret på Siljansnäs Naturum som ligger intill "Leksandsreviret", där han levat under nästan hela sin livstid.

Efter avlivningen i februari 1999 skickades en tand till en expert i Amerika för ålderbestämning. Det visade sig att hanvargen som vägde 42 kg var född 1991, den blev alltså 7 år och 9 månader gammal. År 1991 föddes vad man vet två kullar i Skandinavien, en i Nordvärmland (Nyskoga) och en i Jämtland. Om inte hanvargen vandrat hela vägen från

Jag skyndade mig runt silon för att se hur det gick. I kurvan vid silons baksida mötte jag en gestalt som vaggade sig fram längs vägen.

Det var Selma. Krafterna räckte inte till för att återerövra "klippan", denna gång...

Det blev falk av Selma till slut, tänkte jag där jag i den lättande dimman uppfylldes av känslan av ett kärt återseende. Hon var värd all den möda som lades ner på henne.

Men, sagan slutar inte här. Selma drog bort från silon under morgonen och fick förmodligen aldrig se häckningslådan som sattes upp där, redan samma eftermiddag.

Endast fem dagar senare fick vi rapport att hon hade blivit avläst sittande på en silo i Varberg (!). Selma kunde verkligen flyga. Att honor rör sig ganska mycket innan de finner en partner, visste man, men detta var sannerligen mer än vad man hade förväntat sig.

Hon sågs i Varberg vid flera tillfällen och översomrade förmodligen där. Nästa år ska hon vara könsmogen. Vem vet? Kanske får vi höra mer av henne... Då, gärna tillsammans med någon falkhanne vid en bergsbrant, eller varför inte någon silo? Vi håller tummarna...

Finland så kommer han troligtvis från någon av dessa 2 kullar.

Vårvintern 1992 spårade jag för första gången ett vargpar i "Leksandsreviret". Det mest troliga är att hannen i detta vargpar då nyligen vandrat in i reviret och bildat par med en tik. Det är troligtvis han som nu finns konserverad på Siljansnäs Naturum. Näst-

foto: Mats Rapp

"Leksandshannen" avlivad

foto: Ake Aronsson

"Leksandshannen" idag, på Siljansnäs Naturum

kroppen och tiken blev ensam med sina valpar. Under vintern 1999-2000 gick alfaten tillsammans med två unga hanar som troligen är 2-3åriga valpar till tiken. Dessa hanar radiomärktes i början av februari i år.

I skrivande stund går den radiomärkta tiken ensam kvar i reviret. Hanarna som också är radiomärkta utvandrade under våren. En finns för närvarande i ett område mellan Stöllet och Hagfors i Värmland och Äppelbo i Dalarna, medan den andra hanen sköts legalt i Tynset, Norge den 7/7. Man fick tillstånd att skjuta vargen eftersom den rivit ett antal får i området.

Efter att ha spårat i "Leksandsreviret" sedan vintern 1992, under nästan hela "Leksandshannen" livstid, är det lite konstigt att se honom igen nu i uppstoppat skick. Den är faktiskt så bra konserverad att den ser levande ut. Ni som har vägarna förbi Leksand måste göra ett besök på rovdjurscentret i Siljansnäs Naturum, Sveriges största Naturum, ni kommer inte att ångra er.

kommande vinter 1992-93 gick paret tillsammans i reviret och tiken löpte under senvintern. Under sommaren 1993 kördes tiken ihjäl av ett godståg i närheten av Nås. Tiken obducerades på SVA i Uppsala och det visade sig att hon inte hade fött några valpar under våren.

Under nästkommande tre vintrar gick hannen själv kvar i reviret. Sommaren/hösten 1996 fick han sällskap av en ny tik som under senvintern 1997 löpte och en vargkull föddes under våren.

Detta vargpar lyckades också under våren 1998 föda en ny kull. Hanen avlivades i början av februari 1999 efter att blivit lam i bak-

Välkomna !

Leksands Fågelklubb hälsar nya och nygamla medlemmar välkomna.

Vår målsättning är att i alla situationer verka för fåglarnas och dess miljöer inom Leksands kommun.

Som medlem är du varmt välkommen att delta i våra olika aktiviteter såsom exkursioner, resor, kursverksamheter och olika projekt.

Med varma hälsningar Lars Nilsson

Irma Jones

Annika Varghans

Doris Forsdahl-Jansson

Lars Björklund

Christine Carell

Björn Anlind

Ingrid Neil

Ove Persson

Lisbeth Neil-Persson

Göte Andersson

Anna-Stina Andersson

Marina Mossberg

Yvonne Dölhed-Mats

calle Björk

Bengt Hejneman

Christina Johansson

Mattias Hejneman

Magnus Hejneman

Bertil Stenborg

Linnéa Wigström

JB Eriksson

Monica Eriksson

Jan-Olof Olsson

Wanja Eek

Glöm inte årsmötet den 14 Februari 2001

Plats: Klubblokalen vid Norsbro Kl. 19.00. Årsmötesförhandlingar enligt stadgarna. Årsberättelse i bild. Frågesport och fika efter mötet.

Välkomna!

Ugglor i Leksands kommun.

Conny Land

*Du behöver inte vara fågelskådare för att fascineras av ugglor; ugglans sär-
egna utseende och dess nattliga vanor.*

*Inte minst dess förekomst i sagor och fabler gör att ugglor i alla tider tilldra-
git sig människors speciella intresse och givit upphov till många tankar och
fantasier.*

I Sverige häckar regelbundet nio av världens ca 130 ugglearter. Dessa är Berguggla, Lappuggla, Slaguggla, Kattuggla, Hornuggla, Jorduggla, Hökuggla, Päruggla och Sparuggla. Fjällugglan häckar då och då i våra nordligaste fjälltrakter.

Tornugglan som under en period varit utgången som häckfågel i Sverige lär nu återigen häcka med något par i Skåne.

I Leksand kan den uggleintresserade skatta sig mycket lycklig då inte mindre än nio av våra ugglearter uppträder regelbundet inom kommunen, åtminstone åtta arter häckar goda gnagarår.

Fjällugglan, *Nyctea scandiaca* har endast observerats någon enstaka gång och detta under 50-talet (G.Lind). Så sent som hösten 1999 sågs dock en Fjälluggla i Rättviks kommun.

Tornugglan, *Tyto alba* är aldrig observerad i våra trakter.

Berguven, *Bubo bubo* har såvitt känt ej häckat i Leksand sen mitten 40-talet (G.Lind). Uven har setts och hörts på flera lämpliga lokaler under senare år och vi väntar på den första häckningen.

Lappugglan, *Strix nebulosa* denna sägenomspunna Norrlandsfågel, häckade första gången i Leksand 1984. Det var den sydligaste

häckningen någonsin i Sverige och rönt stor uppmärksamhet. Sedan 1993 är Lappugglan fast etablerad och sommaren 1999 ringmärktes ungar vid två bon. Lappugglan hittar du i anslutning till hyggen, myrmark, igenväxta ängsmarker och liknande terräng.

Slaguggla, *Strix urea*

foto: Lars Nilsson

Slagugglan, *Strix urea* "de norrländska skogarnas kattuggla" som Erik Rosenberg skriver i sin klassiska bok "Fåglar i Sverige", hittar du ingenstans så lätt som i våran kommun.

Under 1999 häckade minst 50 par, de flesta i holkar uppsatta av Leksands fågelklubb. Apropå Rosenbergs bok, denna är enligt min uppfattning fortfarande den bästa introduktionen till ugglornas sällsamma värld. Köp den om du inte redan har den!

Kattugglan, *Strix aluco* som på våra breddgrader har sin nordgräns häckar i Leksand med åtskilliga par. Denna uggle häckar som regel i anslutning till jordbruksbygd.

Hornuggla, *Asio otus* och **Jorduggla**, *Asio scandiaca* som är närbesläktade finner man också oftast i kulturlandskapet. Goda lokaler att söka dessa ugglor på är t.ex. Sjöbotten i Rälta, Leran i Siljansnäs och Limsjön med omgivningar.

Hornugglan häckar så gott som årligen, under goda sorkår med många par. Jordugglan häckar hos oss endast under goda sorkår. Båda ugglorna kan under vår och sommarkvällar ses jaga i fullt dagsljus.

Sparvugglan, *Glaucidium passerinum* som är vår minsta uggle, förekommer i samma terräng som Pärugglan.

Sparvugglan är ingenstans vanlig, men de som har för vana att röra sig i skog och mark har säkert hört dess mjuka vissling från någon grantopp tidig gryning eller sen skymning under våren.

Till sist den sporadiskt uppträdande **Hökugglan**, *Surni ulula* som endast häckar då gnagartillgången är mycket god. Hökugglan hör barrskogen till.

Under det exceptionellt goda gnagaråret 1984 uppträdde arten invasionsartat och inte mindre än 30 häckningar hittades i Leksands kommun.

Nu, dvs. från mitten av februari till mitten av april, är den bästa tiden att lyssna till ugglornas olika spellåten.

Ge dig ut i markerna allra helst stilla vackra kvällar, varför inte när natten förgylls av ett trolskt månsken, och låt dig förundras över vårnattens många märkliga ljud som inte bara har sitt upphov från ugglor.

Pärugglan, *Aegolius funereus* är vår kanske vanligaste uggle. Den häckar i barr och blandskog. Bestånden varierar kraftigt med gnagartillgången.

Päruggla, *Aegolius funereus*

foto: Bogdan Persson

Vi vill tacka **Paul Jonson**, naturfilmare från BBC, som skänkt ett hundratal bilder på olika Ugglor till fågelklubbens bildarkiv.

Till höger ser du ett urval av hans bilder på Tornuggla, Hornuggla och Minervauggla.

Ta fram fågelboken och lista ut vilken som är vilken !!

Verksamheten vid Hornborgasjön

Staffan Müller

Tiden går fort.

Det är nu nästan ett år sedan jag fick möjlighet att ändra inriktning i yrkeslivet.

Tyvärn tog djurskyddsuppdragen en allt större tid i anspråk för naturvårdstjänsten vid Miljökontoret Leksand. Det var med en viss frustration som jag insåg att jag fick senarelägga vissa angelägna projekt som borde genomföras omgående.

Nu har Åsa Rydell fått fart på naturskyddsarbetet och det är med stor glädje jag tar emot mailrapporter som beskriver föreslagna naturreservat etc.

Hur som helst ville jag satsa helhjärtat och full tid på naturvård och därför hamnade jag mitt i "lejonets kula" vid Hornborgasjön.

Sjön är färdig

Restaureringsarbetena vid sjön är avslutade sedan ett antal år och just nu befinner vi oss i ett utvecklingsarbete som syftar till att skapa ett nationellt våtmarkscentrum vid Fågeludden.

Åtgärderna i sjön har inneburit att ca 1200 ha av sjön är frästa samt ett stort antal strandängar har öppnats upp. Dessa betas nu av böndernas kossor och har lockat till sig mycket fåglar, ex.vis häckar här den sydliga rasen av kärrsnäppa.

Vattennivån i Hornborgasjön har höjts med ca 85 cm. Fågellivet har reagerat mycket positivt på de förändringar som har skett.

Förändrad fågelfauna

Ex.vis har den mycket sällsynta svarthalsade doppingen fått en tryggare tillvaro i landet.

Hela den svenska populationen, ca 100 par, häckar i sjön. Tidigare var det bara en hand-

full individer som kunde ses. Sothönan är också en art som svarat rejält på restaureringssåtgärderna. I skrivande stund finns det 12 000 individer på sjöns yta!

Storskarven är en annan art som ökat i antal. Det är sannolikt mörtförekomsten som gynnat arten. Mer än hundra par häckar i de döda träd som lämnats i sjön.

Tranan ökar också i antal, det beror säkert mest på att jakten har upphört på många platser i Europa. En annan exklusiv sjöfågelart är snatteranden som finns med ett 50-tal par i Hornborgasjön. Trastsångaren är också vanlig och den bruna kärhöken har valt bort vasshäckning för ett liv i de döende sälgbuskagen.

Havsörnen har också etablerat sig vid sjön, om än med utebliven häckningsframgång, men den lyckas få fram ungar förr eller senare.

Inte bara tranor!

Hornborgasjön är internationellt känd som en tranlokal av rang. Under våren kommer det ett par hundra tusen besökare för att se den spektakulära trandansen. Uppskattningsvis 11000 tranor samlas vid trandansen för att visa upp sig. Naturvårdsverket matar dessa tranor med mer än hundra ton korn som sprids ut på en liten yta utanför Naturums

skyltfönster.

Nu hoppas vi att allmänheten skall förstå Hornborgasjöns värde utom tranorna.

För det är ju trots allt så att det mest unika med sjön är dess rika tillgång på sjöfågel. Den svarthalsade doppingen är nämnd, men vad kanske inte svenska folket känner till är att sjön hyser samtliga nordeuropeiska doppingarter. Såväl gråhakedopping som svarthakedoppingen och smådoppingen häckar med varierande bestånd i sjön. Skäggdoppingen är ju också vanlig. Det finns inte särskilt många europeiska sjöar som kan ståta med alla doppingarterna som häckningsfågel.

Svårskådat

Tyvärn är Hornborgasjön så stor att det kan vara svårt att upptäcka de häckande fåglarna. Det råder också beträdnadsförbud till sjön så det är inte heller möjligt att paddla ut till reviren. Det är ju så klart en säkerhetsåtgärd för fågellivet och upplevs som positivt av skådarna.

Vi har trots allt ett 10-tal besöksplatser med fågeltorn, man kan nog påstå att det som finns att se låter sig ses om man har tålamod. Kartor och annan info finns att hämta på Fågeluddens Naturum, som förresten också innehåller en spännande utställning och ett suveränt café.

Rariteter

Hornborgasjön är en av de mest besökta hårdskådareplatserna i landet. Därför finns det också rapporter om sällsynta fåglar. I år har vi tex noterat arter som mindre sumphöna, alpsglare, ägretthäger, vassångare och aftonfalk. Liksom i Dalarna fanns det också fjällugglor vid sjön under vintern och som sagt havsörnen seglar över sjön i stort sett varje dag under året.

En åtel koncentrerar dem till "trandansen" under vintern, men de försöker också att häcka här!

Ett 10-tal kungsörnar finns också vid vinterutfodringen.

Den kanske mest spektakulära arten fanns mitt ibland besökarna vid "Hornborgahelgen" den 2 september. Det var en fältpiplärka som upptäcktes av en skåning på besök. De lokala fågelklubbarna som var engagerade under jippet för allmänheten missade denna sydsvenska fågelart.

Över 270 arter!

En av de bästa svenska siffrorna på artantal kan uppvisas vid Hornborgasjön. Hela 270 arter har någon gång siktats vid sjön. Kanske beror det på att Hornborgasjön ligger mitt i ett flyttfågelstråk, där merparten av de svenska inlandsfåglarna drar förbi under sin vandring mot norr.

Jag hoppas att Du gör som fåglarna, tar vägen förbi någon gång!

Med blicken mot nya utmaningar !

foto: Lars Nilsson

Välkommen!

Staffan Müller

Fågeludden, 521 98 Broddetorp

smr@environ.se

Min resa med Leksands fågelklubb till Hornborgasjön

Marina Mossberg

"Leksands Fågelklubb annonserade en resa till Hornborgasjön. Jag hade länge önskat mig att få komma dit, så jag kastade mig på telefonen och vilken tur det fanns plats för mig. Vi startade i en hyrd minibuss från klubblokalen på Torsdag eftermiddag med Lars Nilsson som chaufför.

Där satt jag som enda lekman bland "proffsen"!

Foto: Lars Nilsson

Läs den fortsatta berättelsen om ett par vårdagar i april vid Hornborgasjön på vår hemsida

www.fagelklubben.leksand.nu

Historien bakom bilden

En bild säger mer än tusen ord sägs det. Det må vara sant, men ofta avslöjar inte bilden omständigheterna under vilka den är tagen. Inte sällan döljer sig en spännande upplevelse eller händelse bakom bilden. Följetongen som du läser tar upp sådana bilder, där historien bakom oftast har mer att berätta än själva bilden.

Min dotter och ett fjäll

Stefan Hamreus

Jag fick en sak av min far som jag idag värdesätter mycket högt. Jag var inte gammal när han för första gången tog med mig ut i skogen. Jag kommer inte ihåg om vi plockade lingon eller om vi tog upp någon abborre som vi sen stekte i en svart och sotig stekpanna.

Det jag kommer ihåg var den enorma skog

som vi färdades i. Hans stövlar som luktade myrvatten sitter invävt i mina näsborrar. Hans uppkavlade flanellskjortsärmar och hans svetiga panna spred ett behagligt lugn.

Vi vandrar över en hängbro. Vi stannar och tittar ner i vattnet. Vi ser en öring som simmar lugnt och fridfullt upp mot strömmen. En fjällvråk skriar och min dotter vill genast

iväg. Hon är bara 3 år och hon är på sin första fjällvandring.

Vi hade planerat denna resa hela sommaren och nu var vi här. Min dotter bar på en liten ryggsäck där hon hade sin jordgubbsaft och ett par ostsmörgåsar i. Vi skulle gå så långt vi orkade. Jag hade berättat för henne att det fanns en stuga längre bort där vi kunde sova i om vi ville, men vi kunde också vända och gå hem om hon blev trött. Vi pratade om allt. Vi stannade och tittade på småkryp.

Min dotter hoppade mellan stenarna på den krokiga stigen. Ibland dök det upp några fjällbjörkar som liknade mer vilda hästar än träd. Vi hoppade upp på dem och red in i en fantasi av vilda djur och troll. Saften och smörgåsarna åt vi upp medan vi tittade på en stor snöfläck på fjällets brant.

Renfällan låg mot den mjuka mossan och den grova torrfuran var ett bra ryggstöd. Min dotter kunde inte vara still så länge. Hon var på gång med att utforska vildmarken på sitt eget

vis. Vi hade ju tagit med hennes låtsas-kompisar och nu var det tid för dem och min dotter att försöka leta efter Plupp och alla djuren.

Dagen gick mot kväll. Min dotter tyckte att vi skulle gå till vår stuga, så vi vände våra vandringsfötter hemåt. Hon berättade för mig att hon hade nog sett Plupp mellan några träd, men Plupp hade blivit rädd och sprungit iväg och gömt sig. Alla hennes låtsas-kompisar älskade fjällen och ville nog flytta hit. De tyckte visst om att hoppa på alla stenarna.

Några regndroppar föll från en mörk himlamantel när vi nådde vår stuga. Min dotters fingrar var kalla. Hennes kinder rosenblommiga. Vi drack varm oboy och följde dagen till sitt slut. Min dotter somnade på min arm. Mörkret låg tungt över en fäordig vildmark.

Regnet slog mot fönstret och jag pussade min dotters panna god natt.

En fjälltös på upptäcksfärd - "var är Plupp?"

Foto: Stefan Hamreus

GRYSSENSTUGAN !

foto: Lars Nilsson

Leksands fågelklubb äger tillsammans med Dalarnas Ornitologiska förening en skogshuggarbarack med utblick över sjön Gryssen. Idealiskt om du längtar efter avkoppling långt från vardagens alla bekvämligheter och krav. Stugan är uppdelad i två rum. I varje rum finns fyra sovplatser, stolar och bord, skåp/bänk och vedspis. Ved finns upphugget i massor. Nere vid sjön finns även ett vindskydd med eldstad.

Bokning sker till Ulla-Britt Larsson på telefon 0247-210 91 eller via vår hemsida

www.fagelklubben.leksand.nu

För medl. pris per person 30:-, för halva stugan 100:-, hela stugan för 200:- per dygn

För icke medl. pris per person 50:-, för halva stugan 150:-, hela stugan för 300:- per dygn

Gryssenstugan genomgår just nu en uppfräschning, en förvandling från barack till stuga. Många medlemmar hjälper till praktiskt, andra skänker olika byggmaterial. Har du ett bidrag? Exempelvis lertegel, takläkt, gammalt furubord, gamla stolar, diskho, 3st spegellinnerdörrar eller ett ekonomiskt bidrag.

Hör av dig till Ulla-Britt Larsson på telefon 0247-210 91
eller sätt in ditt bidrag på vårt **Pg. 438 26 34-6** eller **Bg. 456- 4373**

Svar: 1. Stenknäck 2. Sparvhök 3. Trädkrypare 4. Höststräck 5. Häger

Leksands fågelklubb

Styrelsen

Ordförande

Lars Nilsson tel: 0247-333 92 E-mail: lars.n@ebox.tninet.se

Sekreterare

Margareta Wiman tel: 0247-334 00 E-mail: margareta.wiman@mail.bip.net

Kassör

Göte Bergqvist tel: 0247-228 24 E-mail: gote.i.bergqvist@nb.se

Ledamöter

Bogdan Persson tel: 0247-154 76 E-mail bogdan.persson@brevet.nu

Conny Land tel: 0247-225 45

Ingrid Elm tel: 0241-514 62 E-mail: ingrid.elm@telia.com

Maria Bergsten tel: 070-545 10 6 E-mail: mariabergsten@hotmail.com

~~www.fagelklubben.leksand.nu~~

Projektansvariga

Projekt Pilgrimsfalk

Lars Nilsson 070-329 13 57

Örnutfodring

Bogdan Persson 0247- 154 76

Projekt Berguv

Henry Pollack 0247- 409 64

Rapportmottagare

Conny Land 0247-225 45

Gassarvet 36, 793 70 Siljansnäs

Projekt Lom

Conny Land 0247- 225 45

Gryssenstugan

Ulla-Britt Larsson 0247-210 91

Projekt Slaguggla/ Tornfalk

Gunnar Lind 0247- 348 66

Backsvaleinventering

Bogdan Persson 0247- 154 76

Ringmärkning - Limsjön

Inga-Lill P. Andersson 0241-512 82

Klubblokalen vid Norsbro:

Helghyra (lördag-söndag): 300 kr.

Heldagshyra: 200 kr.

Halvdagshyra: 100 kr.

Bokning: Åsa Rydell, tel:0247-80 229